

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny: 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436

BS/235/100/90

KIEDY WYBORY?

Komunikat z badań

Warszawa, lipiec 1990 r.

Jednym z dominujących tematów w naszym życiu politycznym jest od połowy maja przyspieszenie wyborów do Parlamentu i wiążący się z tym sposób wyboru nowego prezydenta. Nieco wcześniej, bo już w sondażu z końca kwietnia br.¹, CBOS po raz pierwszy poprosił o opinię społeczeństwa w tej sprawie. Duża część respondentów (42,5%) opowiedziała się wtedy za nieskracaniem kadencji obecnego Parlamentu, mniej zwolenników (32,6%) zyskała koncepcja rozpisania wcześniejszych wyborów, zaś 24,7% nie miało wyrobionego stanowiska w tej kwestii. Przy założeniu, że jednak zdecydowano by o wcześniejszym wyłonieniu najwyższej władzy ustawodawczej 25,1% ankietowanych opowiadało się za dokonaniem tego jeszcze w tym roku, 35,1% wskazywało na przyszły rok, a 39,3% nie wyraziło swego zdania (tabela 1).

Tabela 1

Termin wyborów do Parlamentu w przypadku decyzji o ich przyspieszeniu	Wskazania respondentów według terminów badań:		Dynamika zmian
	kwiecień '90	lipiec '90	
W tym roku	25,1	40,0	+14,9
W przyszłym roku	35,1	36,7	+1,6
Brak zdania	39,3	23,3	-16,0

W lipcowym sondażu² poproszono badanych o wybór terminu przyspieszonych wyborów. Za przeprowadzeniem wyborów do Parlamentu jeszcze w tym roku opowiedziało się 40% ankietowanych,

¹ Sondaż "Aktualne problemy i wydarzenia"(4) przeprowadzony w dniach 20-24.04.1990 roku na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności (N=1387). Zadano pytania następującej treści: *Czy, według Pana(i), Sejm w obecnym składzie powinien dotrwać do końca kadencji, tj. do 1993 roku, czy też należałoby skrócić jego kadencję i przeprowadzić wcześniejsze wybory? oraz Gdyby zadecydowano o wcześniejszych wyborach, lepiej byłoby, gdyby odbyły się, Pana(i) zdaniem, jeszcze w tym roku, czy też w przyszłym roku?*

² Sondaż "Aktualne problemy i wydarzenia"(7) przeprowadzony w dniach 12-15.07.1990 roku na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności (N=1481). Zadano pytanie następującej treści: *Gdyby zadecydowano o wcześniejszych wyborach do Sejmu i Senatu, to lepiej byłoby, gdyby odbyły się, Pana(i) zdaniem, jeszcze w tym roku, czy też w przyszłym roku?*

zaś za rokiem następnym - 36,7%, natomiast 23,3% nie dokonało wyboru. Tak więc w porównaniu z wynikami kwietniowego pomiaru wyraźnie wzrosła (o prawie 15 punktów procentowych) liczba zwolenników maksymalnego przyspieszenia zmiany władz ustawodawczych, przy jednoczesnym (niemal identycznym) spadku odsetka niezdecydowanych.

Aktualni zwolennicy dużego przyspieszenia (termin tegoroczny) to najczęściej ludzie młodzi (45,8% respondentów poniżej 30 roku życia i 45,9% w wieku 30-40 lat), mieszkańcy wsi (45,5%), osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (45,9%) i podstawowym (41,2%). W kategorii grup społeczno-zawodowych rozpisanie wyborów do końca br. znalazło najwięcej zwolenników wśród robotników rolnych (57,1%), robotników wykwalifikowanych (45,8%), rolników indywidualnych (43,1%) oraz prywatnych przedsiębiorców (51,1%). Ponadprzeciętnym poparciem cieszy się też ta koncepcja w środowiskach robotników niewykwalifikowanych (42,2%), przy czym szczególnie mała jest w tym gronie grupa zwolenników przyszłorocznego terminu wyborów (27,7%).

Z kolei gdy chodzi o zwolenników przeprowadzenia przyspieszonych wyborów dopiero w przyszłym roku, to przede wszystkim rekrutują się spośród ludzi z wyższym wykształceniem (53,3%), wywodzących się ze środowisk inteligencji (53,3%). Ponadto wraz ze wzrostem zamożności zwiększa się odsetek optujących za późniejszym terminem wyborów, a maleje opowiadających się za maksymalnym ich przyspieszeniem.

Opinie dotyczące terminu przeprowadzenia wyborów są silnie związane z deklarowanymi poglądami politycznymi (tabela 2). Respondenci identyfikujący się z poglądami prawicowymi częściej opowiadają się za szybszymi zmianami Parlamentu, zaś określający się jako lewica optują raczej za terminem odleglejszym.

Na przeprowadzenie wyborów parlamentarnych jeszcze w 1990 roku znacznie częściej wskazują osoby odnoszące się z dezaprobatą do działalności rządu T.Mazowieckiego (49,2 w stosunku do 31,7% opowiadających się za terminem przyszłorocznym)

Tabela 2

w procentach

Deklarowane poglądy polityczne	Wskazywany termin wyborów:	
	w tym roku	w przyszłym roku
Ogółem	40,0	36,7
Lewica	35,7	42,9
Centrolewica	31,0	46,2
Centrum	37,5	39,3
Centroprawica	44,9	34,6
Prawica	49,5	31,5

niż osoby akceptujące tę działalność (37,9 w stosunku do 42,1%). Podobna zależność ma miejsce między postulowanym terminem wyborów a stosunkiem do rządowego programu stabilizacji gospodarczej oraz oceną kierunku rozwoju wydarzeń w naszym kraju (tab.1 aneksu).

Zachodzi też duża różnica w traktowaniu zagadnienia między respondentami uznającymi rację L.Wałęsy w "wojnie na górze" (56,8% za wyborami w tym roku, 31,4 - w przyszłym) a zwolennikami T.Mazowieckiego (36,4% za tym rokiem, 48,6% - za przyszłym), przy czym społeczna baza przewodniczącego "Solidarności" wykazuje w tej kwestii więcej zdecydowania.

Niemal odwrotny kierunek zróżnicowań pojawia się w przypadku preferencji dotyczących sposobu wyboru nowego prezydenta. Ogólnie najmniejszy odsetek zwolenników (2,5%) zyskała koncepcja wyboru głowy państwa przez Zgromadzenie Narodowe w obecnym składzie, większa grupa ankietowanych (14%) opowiedziała się za wyborem prezydenta przez nowy - wyłoniony w demokratycznych wyborach - Parlament. Jednak ponad cztery piąte uczestników sondażu (80,8%) optowało za powszechnymi wyborami prezydenckimi. Tak więc należy przyjąć, że społeczeństwo nie przyznaje obecnemu Parlamentowi prawa wyboru najwyższej władzy państwowej, skłaniając się wyraźnie do koncepcji wyborów powszechnych.

Za pośrednim wyborem głowy państwa (przez przyszły Parlament) opowiadają się częściej ludzie młodzi (16,7% badanych

poniżej 30 roku życia), z wyższym wykształceniem (25%), wywodzący się ze środowiska inteligencji (20%); natomiast za wyborem bezpośrednim są przede wszystkim osoby starsze (82,4% ankietowanych powyżej 50 lat), z wykształceniem podstawowym (83,2%) i zasadniczym zawodowym (83,5%), pracownicy handlu i usług (85,4%), robotnicy wykwalifikowani (82,7%) oraz robotnicy rolni (82,1%).

Preferencje dla parlamentarnej metody wyboru prezydenta wiążą się z zadowoleniem z kierunku rozwoju wydarzeń w kraju, z aprobatą poczynań rządu i poparciem dla programu Balcerowicza. Liczba zwolenników tej metody rośnie wraz ze wzrostem zamożności, jest też nieco większa na prawicy niż wśród deklarujących się jako lewica, zdecydowanie zaś najskromniejszym poparciem cieszy się u centrystów (tab.2 aneksu). Natomiast sympatie do L.Wałęsy i T.Mazowieckiego nie mają na to większego wpływu.

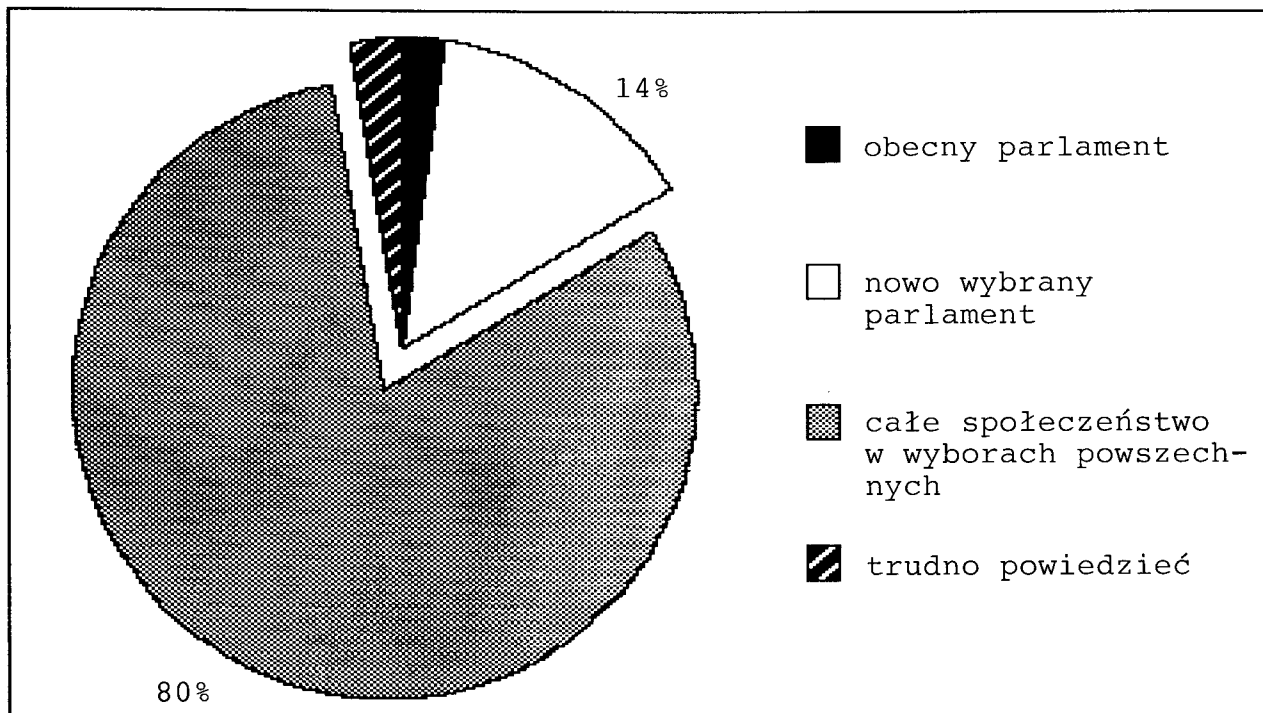
Choć popularność koncepcji powszechnych wyborów prezydenckich jest przygniatająca, można jednak stwierdzić, że jest ona nieco bardziej forsowana przez zwolenników "przyspieszenia" niż przez opowiadających się za bardziej rozciągniętym w czasie rozwiązywaniem najistotniejszych problemów politycznych (tab.3). Na podstawie zróżnicowań można jednak ogólnie sądzić, że "przyspieszenie" nie jest problemem wyraźnie polaryzującym czy wręcz antagonizującym polskie społeczeństwo.

Tabela 3

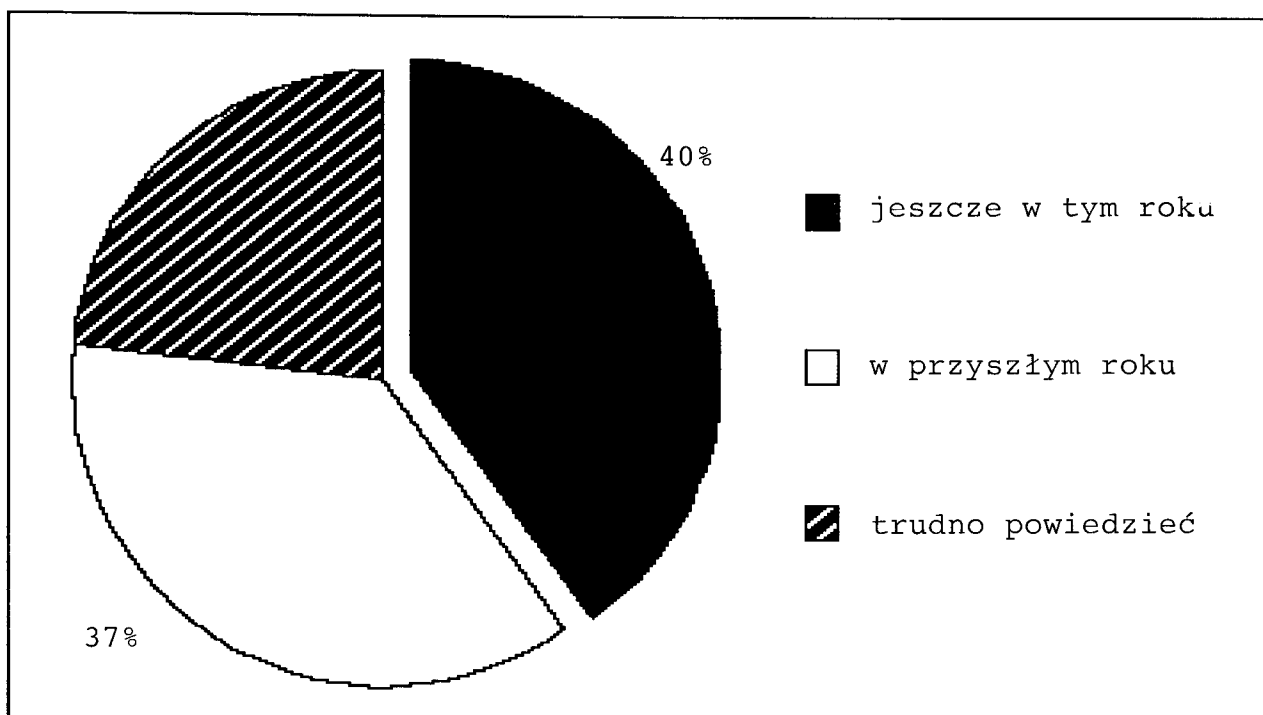
w procentach

Sposób wyboru prezydenta	Termin wyborów parlamentarnych:		Brak zdania
	w tym roku	w przyszłym roku	
Przez obecny Parlament	29,7	43,2	27,0
Przez przyszły Parlament	38,9	39,9	21,2
W wyborach powszechnych	41,2	36,8	22,0

Pytanie: Według Pana(i), nowego prezydenta powinien wybrać:

Pytanie: Gdyby zdecydowano o wcześniejszych wyborach do Sejmu i Senatu, to lepiej byłoby, gdyby odbyły się, Pana(i) zdaniem:

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Opinie o terminie przyspieszonych wyborów do Parlamentu:		
	w tym roku	w przyszłym roku	trudno powiedzieć
Ogółem	40,0	36,7	23,3
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	44,1	37,4	18,5
Kobiety	35,9	36,0	28,2
<u>Wiek</u>			
Do 29	45,8	35,6	18,5
30-39	45,9	33,0	21,1
40-49	36,6	40,1	23,3
50 lat i więcej	35,3	37,9	26,8
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	45,5	30,0	24,5
Miasto	36,5	40,9	22,6
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	41,2	29,6	29,2
Zasadnicze zawodowe	45,9	32,2	21,9
Średnie	37,1	42,9	20,0
Wyższe	30,0	53,3	16,7
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>			
Dyrektorzy, kadra kierownicza	35,7	50,0	14,3
Inteligencja	33,3	53,3	13,3
Urzednicy	34,9	46,8	18,3
Pracownicy handlu i usług	35,4	33,3	31,3
Robotnicy wykwalifikowani	45,8	35,5	18,7
Robotnicy do prac prostych	42,2	27,7	30,1
Robotnicy rolni	57,1	21,4	21,4
Rolnicy indywidualni	43,1	28,7	28,2
Prywatni przedsiębiorcy	51,1	40,0	8,9
<u>Dochód na osobę</u>			
Niski	43,2	31,8	25,0
Przeciętny	37,4	40,0	22,6
Wysoki	35,8	45,4	18,8
<u>Kierunek zmian sytuacji kraju</u>			
Dobry	39,8	45,9	14,4
Zły	47,1	27,5	25,5
Trudno powiedzieć	32,2	34,9	32,9
<u>Poglądy polityczne</u>			
Lewica	35,7	42,9	21,4
Centrolewica	31,0	46,2	22,8
Centrum	37,5	39,3	23,2
Centroprawica	44,9	34,6	20,5
Prawica	49,5	31,5	19,0
<u>Sympatie polityczne</u>			
L. Wałęsa	56,8	31,4	11,8
T. Mazowiecki	36,4	48,5	15,1
<u>Stosunek do rządu</u>			
Aprobata	37,9	42,1	20,0
Dezaprobata	49,2	31,7	19,1
Brak zdania	31,5	26,8	41,7
<u>Stosunek do planu Balcerowicza</u>			
Poparcie	40,1	48,6	11,4
Brak poparcia	45,6	33,6	20,8
Brak zdania	37,3	31,9	30,8

Tabela 2

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Opinie o sposobie wyboru prezydenta:			
	przez obecny Parlament	przez przyszły Parlament	w wyborach powszechnych	trudno powiedzieć
Ogółem	2,5	14,0	80,8	2,6
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	2,4	15,6	79,5	2,4
Kobiety	2,6	12,5	82,0	2,9
<u>Wiek</u>				
Do 29	2,3	16,7	77,8	2,8
30-39	1,7	15,3	81,3	1,7
40-49	1,9	15,5	79,3	3,2
50 lat i więcej	3,5	11,2	82,4	2,9
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	2,3	13,5	81,6	2,4
Miasto	2,7	14,4	80,2	2,8
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	2,6	9,9	83,2	4,3
Zasadnicze zawodowe	1,6	12,7	83,5	1,9
Średnie	3,4	16,3	78,0	2,2
Wyższe	0,8	25,0	74,2	0,0
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>				
Dyrektorzy, kadra kierownicza	0,0	21,4	78,6	0,0
Inteligencja	2,7	20,0	73,3	4,0
Urzędnicy	2,8	19,3	76,1	1,8
Pracownicy handlu i usług	0,0	12,5	85,4	0,0
Robotnicy wykwalifikowani	0,9	13,6	82,7	2,8
Robotnicy do prac prostych	3,6	14,5	75,9	6,0
Robotnicy rolni	0,0	17,9	82,1	0,0
Rolnicy indywidualni	3,3	11,6	81,8	3,3
Prywatni przedsiębiorcy	2,2	13,3	84,4	0,0
<u>Dochód na osobę</u>				
Niski	2,4	12,2	82,8	2,4
Przeciętny	2,6	15,7	79,3	2,4
Wysoki	2,3	17,7	77,3	2,7
<u>Kierunek zmian sytuacji kraju</u>				
Dobry	3,2	17,2	77,9	1,8
Zły	2,2	11,3	83,8	2,6
Trudno powiedzieć	1,9	13,1	80,9	3,9
<u>Poglądy polityczne</u>				
Lewica	1,4	7,1	90,0	1,4
Centrolewica	2,9	16,4	78,4	2,3
Centrum	2,4	13,4	81,8	2,4
Centroprawica	2,4	18,1	78,7	0,8
Prawica	3,3	14,7	78,8	3,3
<u>Sympatie polityczne</u>				
L. Wałęsa	2,2	12,7	83,9	1,2
T. Mazowiecki	3,3	13,8	82,2	0,8
<u>Stosunek do rządu</u>				
Aprobata	2,9	17,0	78,0	2,1
Dezaprobatą	1,7	9,4	86,4	2,4
Brak zdania	2,6	11,9	80,4	4,7
<u>Stosunek do planu Balcerowicza</u>				
Poparcie	2,6	18,6	77,8	0,8
Brak poparcia	1,9	13,1	83,1	1,9
Brak zdania	2,7	12,1	81,2	4,0